

УДК 39:638.1-051

Уляна МОВНА

ТРАДИЦІЙНЕ ВЕСІЛЛЯ УКРАЇНЦІВ СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ: ОБРЯДОВА ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ВОСКОВОЇ СВІЧКИ

Здійснене спеціальне дослідження обрядової функціональності воскової свічки у весільному обрядовому комплексі українців Середньої Наддніпрянщини. Виявлене її поліфункціональне семантичне навантаження як символу людського буття, ритуального еквівалента самої людини, каталізатора еротичної енергії, знаку універсальної ідеї достатку, прокреації, магічного захисту та очищення, кодове призначення медіатора між Чоловічим та Жіночим, засобу санкціонування шлюбного договору та об'єднання молодих у спільне родинне вогнище.

Ключові слова: воскова свічка, весілля, обрядовість, семантика, Середня Наддніпрянщина, українці.

© У. МОВНА, 2017

Специфічним виявом весільної ритуалістики українців є широке обрядове використання воску (воскової свічки), що входить до переліку найпоширеніших ритуальних знаків національного весілля, до складу структурних елементів його різних кодових систем. Окреслити загальне семантичне призначення воскової свічки у весільному обрядовому комплексі українців Середньої Наддніпрянщини, вичленивши її ритуальне навантаження в окремих весільних обрядодіях (коровайницьке дійство, дівич-вечір, вінчання, поїзд молодого по молоду з обрядовим злучуванням свічок, гостина у молоді з посадом молодих та інші), виявивши сутнісні риси її ритуального функціонування, становить пріоритетний вектор нашої дослідницької уваги у цій статті. Нині Середня Наддніпрянщина як серединна ланка нашої етнічної території, історичне серце України, «головне осереддя формування української нації упродовж багатьох століть» (М. Грушевський) охоплює (в цілому чи частково) 7 сучасних адміністративних областей (Чернігівську, Сумську, Київську, Черкаську, Полтавську, Кіровоградську, Дніпропетровську).

Приготування короваю. У контексті весільної обрядовості воскова свічка вперше з'являється у суботу зранку під час приготування окремо у молоді та молодого короваю, загально визнаного етнокультурного символу українського весілля, що відігравав неабияку ритуальну роль. На слушну заувагу М. Костомарова, «ці короваї носились разом зі свічками у всіх церемоніях, приносились в храм під час вінчання, а потім неслись в сінник, приготований для шлюбного ложа» [19, с. 998].

Коровайницьке дійство Середньої Наддніпрянщини середини XIX ст. із неодмінним ритуальним застосуванням свічок не лише художньо досконало, а й етнографічно достовірно змалював І. Нечуй-Левицький: «Розпочали бгати коровай та шишки. Молодиці вкрили увесь піл і лежанку шишками, повироблювали паляниці. Коровай поклали на віці од діжі й обліпили віко навкруги восковими свічечками. Поклали на припічок дві лопати й з піснями понесли на віці серед свічок коровай, приспівуючи до печі, як до живої людини: «Пече наша, пече, спечи нам коровай грече!» Молодиці приліпили на дні діжі свічки, посвітили їх, накрили віком, стали в кружок, підняли діжу на руках вгору, тричі обкрутились з діжею й стукнули нею по тричі за кожним разом в сволок» [30, с. 98—99]. Батько відомого письменника, священник села Стеблева,

що на Черкащині, залишив нащадкам опис традиційного стеблівського весілля 1845 р. з практично ідентичними структурними елементами коровайного обряду. Особливу увагу привертає згадка про архаїчний звичай прикріплення воскових свічок до пікної діжі: «Під час випікання короваю, в діжці, у якій його виробляли, ставили навхрест 4 запалені свічки, накривали діжу кришкою, піднімали на руках догори, б'ючи декілька разів об сволок» [16, с. 88]. Локальною специфікою відзначається коровайницьке дійство за участю свічок на Київщині: вийнявши тісто з діжі, до неї приліплювали п'ять свічок, зліплених до купи, а одну, запалену, вставляли у середину. Після вироблення короваю до великої шишки, встановленої посередині, втикали п'ять свічок й запаленими їх разом з короваєм саджали до печі; аж тоді гасили залишену у діжі запалену свічку [49, с. 187—188]. Обов'язкову участь свічок у процесі приготування короваю фіксують і хронологічно пізніші етнографічні записи, при цьому числовий код (кількість свічок) є варіативною ознакою. Так, на Черкащині початку ХХ ст., поклавши у діжу хліб, закривали її віком. Мати давала 3 свічки, які коровайниці засвічували і приліплювали до діжі на трьох кінцях віка [21, с. 90]. Під час «бгання» короваю на Полтавщині та Чернігівщині до діжі приліплювали навхрест чотири свічки. Обрядову дію супроводжували співом: «Прилетіла бджілка / З чужої пасічки, / Принесла в горщечку / Короваю на свічечку» або «Чотири ножі в діжі, / А п'ятий на послузі. / Довкола свічі палають, / А в середині коровай бгають» [12, с. 153; 23, с. 84; 40, с. 45]. Дві свічки ставили на коровай перед саджанням його в піч і підпалювали на Південній Київщині, спостерігаючи, котра швидше згорить чи погасне, той з пари швидше відійде в інший світ (с. Помоклі Переяславського р-ну) [20, с. 171]. В інших місцевостях Київщини добре вимішане тісто виймали з діжі, на неї ставили п'ять свічок, звитих до купи, а одну велику свічку поміщали на ніж, залишений на дні. Закінчували місити тісто вже на столі, при цьому співаючи: «Три сестри свічку сукало, / Трьох зілля клало: / І руту, і м'яту, хрещаті квітки, / Щоб любилися дітки, / Щоб любилися, цілувалися, / Щоб всі люди дивувалися». Верхню частину короваю обкладали стрічкою з тіста, а зверху клали шишку. Кругом пояса та зверху шишки ставили п'ять свічок і засвічували їх. Після

посадження короваю в піч, гасили свічку, що весь час палала в діжі [14, с. 246; 10, с. 250]. У с. Бориспіль коровай обліплювали кругом свічками — 6 свічок приліплювали і несли сажати в піч [13, с. 94]. Наведені зразки обрядового фольклору з великою долею вірогідності дозволяють припустити існування в минулому обрядової практики виготовлення посадної свічки під час здійснення коровайницького дійства на Середній Наддніпрянщині, втрачену згодом й не зафіксовану класичними етнографічними дослідженнями ХІХ ст.

Семіотична ніша воскових свічок у коровайному обряді є поліфункціональною, концентруючи в собі багатоаспектні знакові контексти. У ході проведення коровайницького ритуалу насамперед актуалізується його кулінарне звучання, виявляється притаманний йому кулінарний код, оскільки виготовлення, розподіл і подальше колективне споживання короваю виконує роль важливого комунікативного засобу, за допомогою якого здійснюється значна частина символічних «повідомлень». Зазвичай, основною метою будь-якого ритуалу (і весільний не виняток) виступає оновлення світу і створення нової «конфігурації» сил, нового світопорядку. Одним із способів засвоєння та закріплення нового статусу світу і людини у ньому є поділ об'єкту, який символізує світ, поміж учасниками ритуалу. Таким об'єктом якраз і виступає коровай — об'єднуюча ритуальна серцевина весілля, його основний кулінарний символ, втілення як у вузькому семіотичному сенсі самого роду, так у ширшому — універсальної моделі «Світового дерева» — дерева життя та людського призначення. Процес «бгання» короваю, під час якого отримує реалізацію відома бінарна опозиція «сире» // «варене», як магічне дійство спрямований на досягнення успішної дефлорації і забезпечення фертильності молодої, що є основною метою весільного обряду; він також мислиться як сакральний акт, співзвучний народженню дитини. У фольклорних текстах процес випікання короваю нерідко символічно позначає створення нової реальності — перетворення дівчини в молоду жінку. Тому коровай насамперед маніфестує поліфонічну ідею оновлення світу, коли з сирої природної субстанції (тіста, а в символічному аспекті дівчини) утворюється варений / печений культурний символ (коровай, а в символічному аспекті молодця). Важливим обрядовим

атрибутом коровайного обряду виступає діжа, бо саме в ній заміщується тісто для короваю — уособлення Дерева життя, тобто діжа є вмістилищем визрівання речовини, з якої твориться світ; ритуальні дії з діжею (піднімання догори, удари об сволок) мали на меті підсилити її ладотворче начало, спрямоване на досягнення успішного результату (випікання короваю). Зверху на діжу прикріплювали здебільшого парну кількість свічок, оскільки парна семантика («бгала» коровай лише парна кількість жінок) якнайкраще відповідала жіночій сутності, а жіноча ідея парності і злиття двох первнів в єдине ціле домінувала на весіллі. У сакральному «замішванні» й «випіканні» нової родини також знаходить вияв злука протилежностей чоловічого і жіночого первнів, які закодовані у свічці як проєкції людини, людської екзистенції, тривалість горіння якої отожднюється з тривалістю сімейного життя, проєктується на долі молодих, які в результаті коровайницького дійства як підготовчого етапу весілля (й подальших обрядових дій, зокрема злуки посадних свічок) повинні поєднати свої індивідуальні долі-стежини у спільну життєву дорогу, оскільки мотив єднання, парування — домінантний у коровайних обрядодіях. Важливі магічно-символічні функції запалених свічок перед посадженням короваю до печі як об'єкту ворожінь, ритуальних еквівалентів самої людини та її часового обмеженого, строго визначеного індивідуального терміну земного перебування, символів людського буття, згасання яких синонімічно смерті. Загалом, запалення свічок в ході коровайного дійства, в діжі, на самому коровайі та його прикрасах-шишках з виразною еротичною семантикою конкретними учасниками весільної драматургії зі строго регламентованими правилами, визначеним топосом та хроносом в рамках обрядового сценарію мало на меті позитивно вплинути на подальший перебіг весільних подій, символізуючи універсальну ідею достатку, прокреації, магічного захисту їх виконавців, пожертву давнім божествам — охоронцям шлюбу, гарантуючи його результативність та перформативну успішність.

Дівич-вечір. Воскові свічки складають важливий атрибут проведення дівич-вечора — обрядового дійства прощання з дівотством, що символізував початкову стадію переходу з одного виміру буття в інший: новий, шлюбний. Як незамінний весільний

атрибут воскова свічка фігурувала на дівич-вечорі в українців Середньої Наддніпрянщини, що відбувався суботнім вечором у молоді. На Черкащині на нього приходив молодий з боярами та світилкою (сестрою чи іншою близькою родичкою). При вході у хату світилка запалювала прикрашену квітами свічку («шаблю», «світільник»). Наречений, увійшовши всередину разом з боярами і світилкою, що тримала свічку, сідав за стіл. Другу свічку світилка запалювала тоді, коли на посаді з'являлася молода. Свічки горіли весь час, поки молоді сиділи за столом. Згодом ці свічки світилка гасила, забирала їх з собою й приносила на парубоцьку вечірку до молодого, куди наречена приходила з друзьками, завершивши дівич-вечір (сс Яблунів, Гамарня, Межиріч Канівського р-ну, Золотоніський р-н Черкаської області) [27, с. 60; 25, с. 99; 3, арк. 51]. На Київщині паралельно з суботнім дівич-вечором у молоді у молодого в цей же час світилки прибирали «квітку-шаблю» («шаблю») — з сухих квітів, барвінку, калини в центрі з дерев'яною шаблею і свічкою (у с. Бориспіль — з трьома свічками). Сестра молодого несла квітку зі свічками, а прийшовши до хати молоді, чекала поки з неї вийде мати зі свічкою. Тоді вони ставили праві ноги на поріг, цілувалися і мати запрошувала усіх до хати [13, с. 97; 9, с. 36—38].

Воскові свічки фігурували й під час виття гільця. Так, на Київщині до гільця з сосни, встромленого у хліб на столі, прив'язували букети з калини, вівса, барвінку, а до гілок приліплювали запалені свічки [49, s. 190]. Подекуди фігурувало гільце з вишні, яке прикрашали «квітками» — барвінком, калиною, колосками, цукерками. Молода першою починала його вити й засвічувала дві свічки, а потім усі присутні бралися заквітчувати його (Звенигородщина на Черкащині) [21, с. 99—100]. Гільце, яке виють (плететься вінок людського життя), у цьому обрядовому контексті універсалізується й відповідно проєктується на Дерево життя, а свічки, що палахкотять на його гілочках, символізують вогонь життя молодих.

Вінчання. Воскові свічки обов'язково брали з собою до церкви, де в неділю відбувалася урочиста церемонія шлюбівання. Воскова свічка як атрибут народного весільного обряду українців, що увійшов у церковний канонічний чин вінчання, відома принаймні з XVI ст. [32, с. 148]. Володіючи спромогою освячувати обрядодії, що за їх участю здійснюють-

ся в церковній службі, свічки були настільки необхідним та незамінним атрибутом вінчання, символізуючи чистоту та цнотливість наречених, що їх участь у ньому знайшла широке віддзеркалення у весільному фольклорі мешканців Середня Наддніпрянщини: «Як ми Оксану вінчали, / Воскові свічки палали» [21, с. 102].

На досліджуваних теренах (Черкащина, Сумщина) перед урочистою церемонією шлюбної присяги священник благословив молодят і подавав їм по свічці, які вони запаленими тримали упродовж всього чину (сс. Сахнівка, Деренківець, Квітки Корсунь-Шевченківського р-ну, сс. Леплява, Келеберда, Попівка, Горобіївка, Таганча, Яблунів, Полствин, Михайлівка, Межиріч, Гамарня, Лука Канівського р-ну, сс. Драбівці, Маркизівка, Шабельники, Коробівка, Ковтуни, Мицалівка, Богуславець Золотоніського р-ну Черкаської області, с. Бобрик Роменського р-ну Сумської області)¹ [27, с. 60; 3, арк. 5, 15, 28, 43, 50, 55, 64]. Під час вінчання світилки стерегли, щоб свічки не погасли. Згасла свічка у руках когось з молодих вважалась лихою прикметою, що віщувала його передчасну смерть. Чия свічка довше горіла, той довше житиме. Коли свічка в руках молодих горіла ясно, то вказувала на те, що їх спільне життя буде гарним, а коли неясно або мигала, то невдалим² [21, с. 102; 3, арк. 5, 55; 2, арк. 37; 8, с. 35]. На Київщині у церкві світилка тримала «шаблю» над головами молодих, а священник зв'язував руки хусткою із свічечками, запаленими в руках. Подекуди (с. Тростинка Васильківського р-ну) традиція виготовляти весільну «шаблю» жива і досі: «Завжди її робили на кожному весіллі, і сьогодні її роблять» [10, с. 199, 229, 293]. На території Уманщини перед вінчанням старший боярин подавав молодим свічки, одну брав сам, одну вручав старшій дружці і вони ставали позаду молодих. За участю свічок відбувався обвід молодих навколо аналюю — попереду йшов церковний староста зі свічкою, за ним священник вів молодих за перев'язані руки, а старший боярин та дружка йшли позаду, в правих руках тримаючи вінці, а в лівій — свічки [11, с. 66—67]. Існувала пов'язана з цією обрядовою дією шлюбна керомантія: якщо у котрогось з молодих погасне свічка, коли священник обводить їх кругом аналюю, той з

них швидко (раніше) помре. Чия свічка під час вінчання горить тьмяно, його життя у шлюбі буде похмурим та невеселим [41, с. 271]. Після завершення шлюбного обряду священник задував свічки і видавав їх повінчаній парі.

В історичній ретроспективі присутність воскових свічок як необхідного атрибуту церковного чину вінчання, а відтак і шлюбна керомантія за силою та якістю горіння набула значного поширення не лише в українців, а й в їх найближчому слов'янському оточенні — у білорусів, поляків, росіян, болгар [18, с. 147; 48, с. 58; 46, с. 78; 47, с. 191; 36, с. 140—141, 146; 6, с. 38; 7, с. 250; 31, с. 57; 24, с. 237]. У тлумаченні витоків народних уявлень про кореляцію запаленої воскової свічки з триванням людського життя, не позбавленої актуальності і донині видається думка, висловлена свого часу О. Афанасьєвим: у цьому контексті душа розумілась як вогонь, а життя було можливим тільки доти, поки горіло це внутрішнє полум'я: погасло воно, життя припинялося. Існування цього зв'язку прекрасно ілюструє вираз «погасло життя» та порівняння смерті зі згаслою свічкою в народних піснях. Смерть гасить вогонь життя. Звідси й поява прикмет: якщо в молодих погасне під вінцем свічка, то це провіщає їм швидку смерть; у кого згорить більше свічки, той раніше помре. У цих прикметах протікання життя ототожнюється з горіння свічки: швидше згорить свічка, швидше спливе життя [4, с. 126]. Власне наявність подібних керомантичних прикмет засвідчує, що шлюбні свічки були важливою сполучною ланкою між двома світами — живих та мертвих. Втілюючи вітальну силу людини як представника людського роду загалом, полум'я вінчальної свічки безпосередньо проектувалося на *vis vitalis* конкретної особи, кожного з учасників шлюбної пари, для котрого її індивідуальне запалення під вінцем було ритуально обов'язковою дією.

Поїзд молодого по молоду. Як невід'ємний атрибут весільного ритуалу Середньої Наддніпрянщини свічка фігурувала і на етапі формування «поїзда» молодого, що вирушав по молоду. Після благословення батьків, всі виходили надвір, де перед порогом на стільці уже стояла пікна діжа, а на ній — хліб із запаленою свічкою. Дружка водив молодого за хустку кругом діжі, а мати обсіпала зерном. Світилка несла пучок васильків, у середину букета вставлена дерев'яна шабля, запалена свічка і шматок хліба [21,

¹ З польових матеріалів автора 2013 р.

² З польових матеріалів автора 2013 р.

с. 107; 19, с. 1010]. Ще М. Костомаров підмітив архаїчність цього звичаю: «*Давність цього звичаю вказується схожістю в ньому багатьох рис зі звичаями, про які залишилися нам відомості в описі весіль великокнязівських, царських і боярських. Так у цих весіллях постійно грали роль свічники зі свічками — те саме що малоруські світилки — незалежно від весільних свічок*».

Опис традиційного весілля середини ХІХ ст., що відбувалося у с. Стеблові (тепер Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області), з вкрапленням відомостей про наявність весільного букету із встановленою у ньому свічкою в контексті подій, що наставали за шлюбним єднанням молодят, залишив нам місцевий священик С. Левицький, батько відомого письменника. До хати молодого сходилася його рідня — бояри та світилки, що після обіду починали виряджати молодого в дорогу. Старша світилка сідала на покуті з запаленою свічкою, прикріпленою на дерев'яній шаблі, обв'язаною хусткою, з букетом квітів, а потім брала її з собою, вирушаючи в дім молоді [16, с. 91]. Наявність у минулому «світільника» зі свічкою, квітами та дерев'яним хрестиком у весільній процесії молодого пригадують й нинішні мешканці Черкаської області [1, арк. 64, 85; 2, арк. 56, 70, 102]. Аналогічно на Золотоніщині в суботу ввечері в молодого збиралися родичі, які вибирали світилку. Її вручали «світільник» — дерев'яний хрест, втиснутий в пучок васильків або інших квітів і обвитий восковою свічкою, довжина якої дорівнювала відстані від пояса до верху голови молодого [25, с. 99]. «Квітку-шаблю» на Київщині несла з собою світилка, що разом з весільною дружиною прямувала до молоді [9, с. 45]. Подібний світилчин букет для весільного поїзда формувався і на Полтавщині — у букет старшої світилки ув'язували велику воскову свічку, дерев'яний хрест та меч, увітні калиною і васильком; з круглої хлібини зрізали верх, прорізували отвір і вставляли туди букет й перев'язували хусткою [12, с. 158; 43, с. 49]. Тут функція букету зі свічкою виразно апотропеїчна, оскільки він слугував для учасників весільного «поїзда» на чолі з молодим, які внаслідок поляризації світу потужною семантичною опозицією «своє» // «чуже» просторово переміщалися зі сфери свого до чужого, що реалізувалося як нелюдське, зооморфне, потойбічне, вороже, територія померлих, богів, духів й внаслідок цього набува-

ли нового статусу, змінюючи свою дотеперішню сутність, магічним оберегом від можливих підступів зловорожих сил, що потенційно чатували на них у небезпечному локусі.

Прикрашена свічка відома на території Черкащини під різними назвами: «світільник» (сс. Виграїв, Деренківець, Квітки, Карашин Корсунь-Шевченківського р-ну, сс. Горобіївка, Мельники, Яблунів, Межиріч, Гамарня, Лука Канівського р-ну, сс. Драбівці, Маркизівка, Скориківка, Коробівка Золотоніського р-ну), «світило» (с. Драбівці), «букет» (сс. Попівка, Таганча, Межиріч, Гамарня Канівського р-ну), «пучок» (сс. Межиріч, Гамарня Канівського р-ну), «гільце» (с. Таганча Канівського р-ну). Різнилися деталями і зовнішні атрибути весільного «світільника» — обов'язковими були наявність однієї (або кількох) свічок, взимку букету сухих (любисток, м'ята, чорнобривці, чебрець, васильки, ласкавець, «тоя» — аконіт), а влітку — свіжих квітів та колосків пшениці чи жита. Подекуди фігурував і дерев'яний хрестик (сс. Виграїв, Карашин, Попівка, Горобіївка, Яблунів, Лука); окрім того у с. Мельники додавали цілушку хліба, у с. Деренківець свічки замотували у хустку, а у с. Таганча ставили у букет з калини та колосся три свічки, зв'язані між собою червоною ниткою, що утворювали «троїцу» [27, с. 61; 28, с. 241—242, 38, 215, 67; 3, арк. 6, 25, 43]. На Київщині на позначення прикрашеної свічки вживалися назви «шабля» (с. Тростинка Васильківського р-ну), «букетик» (сс. Розкопанці, Дибинці Богуславського р-ну), «квітка-шабля» (с. Пінчуки Васильківського р-ну) [10, с. 199, 230, 242, 293; 9, с. 36].

Весільні свічки були невід'ємним компонентом, основним учасником обряду їх поєднання. Злучення свічок представниками обох родів, яке відбувалося на порозі хати молоді було важливою обрядовою дією на території Середньої Наддніпрянщини в середині ХІХ — у першій половині ХХ ст. Її широке побутування у 50—60-х рр. ХІХ ст. засвідчують етнографічні записи А. Новосельського: «*Свахи з обох сторін, тримаючи в руках запалені свічки, а під пахвою хліб і сіль, цілються через поріг, співаючи: «Приступи, свашечко, до мене / І в тебе хліб-сіль і в мене, / І в тебе свіча і в мене, / Зліпимо свічечки до купки / Зведімо дітки до хатки*» [49, с. 217—218] та М. Маркевича: «*Свахи співають: «Ой, вийди, сватечку, проти нас / Да*

засвіти свічечку, єсть і в нас; / Да стулимо свічечки у руки, / Да зведемо діточок докупи». Тут сваха молоді запалює вінчальну свічу і виходить проти свих молодого. Ці свахи запалюють і свою свічку, потім зліплюють їх разом і цілюються зі всім поїздом» [26, с. 140—141].

Як бачимо, здебільшого зустрічалися свахи молоді і молодого (рідше участь в обряді брали світилка, неодружений брат чи мати молоді), які стулювали дві запалені свічки докупи, щоб вони горіли одним вогнем. З них формувалася «світільник» із спільними свічками, прикрашений сухими квітами, колосками збіжжя, з дерев'яним хрестиком, а подекуди цілушкою хліба та хусткою. Попри загалом однорідну структуру обряду, в окремих місцевостях спостерігалися локальні відмінності в деяких обрядових чинностях. Так, у м. Бориспіль Київської області світилка молодого, несучи «квітку» з трьома свічками, на сінешному порозі з'єднувала їх зі свічкою, з якою виходила її назустріч мати молоді. У момент злучення свічок обидві жінки цілувались й мати запрошувала гостей до хати. А на Полтавщині свахи з двох родів світили свічки, однією ногою ставши на поріг, тричі цілувались і злучували свічки [41, с. 562, 601]. У с. Кірове Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області свахи цілувались тричі навхрест, обмінювались шишками і з'єднували свічки: у свахи від молодого свічка пряма, а від молоді — внизу загнута. У с. Лука Канівського р-ну Черкаської області свічка молодого мала каблучку з воску, у яку встановлювали свічку молоді. При тому у першому селі кожна зі свих намагалася, щоб її свічка була вищою («чия свічка зверху, той буде головою сім'ї»), а в другому, навпаки, стерегли, щоб свічка молоді не була вища від свічки молодого («щоб мама татом не командувала»). У с. Гарбузин Корсунь-Шевченківського р-ну свічки з'єднували й ставили у «світільник» на одному рівні, що передбачало взаємну злагоду та рівноправність подружжя. У с. Яблунівка Корсунь-Шевченківського р-ну сваха встромляла свою свічку у «світільник» так, аби не розірвати петлі, яка була на свічці світилки. У с. Пішки Корсунь-Шевченківського р-ну обряд з'єднання свічок відбувався на порозі хати молодого, коли він привозив наречену. Під час стулювання свічок свахи співали: «Ой, приступи, сванечко до мене / Єсть у тебе світільник і у мене / Та сту-

лимо свічечки докупи / Щоб не було (ім'я) розлуки». Свашки молодого вимовляли його ім'я, а свашки молоді її [2, арк. 29, 45, 70; 34, с. 73]. Обряд поєднання двох родових вогнів їх представницями (свахами) на Правобережній Переяславщині фіксувався ще у 70-х рр. ХХ ст. [17, с. 139—140].

На думку Ф. Вовка, український звичай злучування весільних свічок наближається до поширеної у давніх індусів, греків та римлян ритуальної практики використання смолоскипів на весіллі; будучи відголосом стародавнього культу вогню, він демонструє справжню злуку, шлюб двох священних вогнів обох родин, символізуючи акт остаточного замирення і шлюбного поєднання [14, с. 264]. М. Сумцов з позицій міфологічної школи трактував свічку як солярний символ — Сонце, що проводить і зустрічає молоді, а вогонь виконує на весіллі передусім очисну та захисну функції супроти чаклунства [38, с. 92].

Загалом констатуємо певну сутнісну рацію окремо взятих компонентів позиції відомих українських дослідників шлюбних відносин, все ж зазначимо, що сучасна парадигматика вбачає у семантичному полі ритуалу злучення вогнів двох свічок існування кількох (щонайменше трьох) функцій-корелятивів. Ми солідаризуємось з позицією М. Толстого, який допускає принципову можливість множинності семантики однієї й тієї ж дії, що витікає із синкретизму міфологічних уявлень, що стоять за нею та поліфункціональності ритуальних моделей поведінки [39, с. 114]. По-перше, вказана обрядова дія, спрямована на скріплення офіційно визнаної спілки двох осіб (шлюбної угоди), об'єднання молодих як донедавна представників різних родів у спільне родинне вогнище, носила санкціонуючий характер, а також була формою набуття нових ланок споріднення, утвердження нових родинних зв'язків та взаємин. Запалені воскові свічки як втілення сакрального вогню, символи життя та його духовної енергії, перетворення та переродження уособлювали магічну силу ритуальної злуки молодят, що пройшли крізь очищення вогнем, їх народження в новій якості. Обов'язкове ритуальне злучення двох свічок на порозі хати вказує на поріг як на межу світів, проведену за принципом бінарної опозиційної пари «своє» // «чуже» — свого, освоєного людиною і чужого, небезпечного для неї простору, а також — вододіл поміж двох родів, який у процесі проведення ритуалу необхідно

подолати й інтегрувати репрезентантів різних частин сільського соціуму, громади («мирів») в одну спільну родину, творячи новий світ, нову реальність, нові культурні характеристики молодих як доконаного подружжя. По-друге, вогонь-носій запліднюючої сили Сонця трактувався як символ фертильності, а в обрядовому контексті був пов'язаний з культом фалічних божеств і символізував палкість плотських утіх, спрямованих на сексуальне поєднання молодят і ствердження їх репродуктивної потуги як шлюбної домінанти. По-третє, на загал оприявнюється архаїчна оберегова, люстраційна функція стихії вогню, магія ритуального очищення, покликаною захистити молодих, перешкодивши злим силам згубно вплинути на їх подружнє життя, спровокувавши розлуку, зраду чи смерть («щоб не було розлуки»). Воскова свічка — символ світла, світлоносного первню, катартична сила вогню якої настільки велика, що перебиває злу усі можливі канали доступу до людини й негативного магічного впливу на неї.

У деяких місцевостях Середньої Наддніпрянщини обряд з'єднання свічок у своєму класичному вигляді (на порозі хати) уже не фіксується (хоча, не виключено, що він повноцінно функціонував у минулому). Нині тут пригадують, що спільний «світільник» формувався у світлиці молодої після введення молодих на посад, коли й запалювали обидві свічки. По прибутті до молодої, до «світільника» молодого, який тримала його світилка, світилка молодої (варіант — свашка) долучала свою свічку, і тримаючи в руках, запалювала в момент появи молодої на посаді. У цей час свашки співали: «*Приступи, свашечко, до мене / Єсть у тебе свічечка й у мене / Та стулимо свічечки до купи / Щоб не було дітям розлуки*». Описана обрядова дія в окремих селах різнилася деталями. У с. Келеберда ставили по дві свічки від молодого та молодої. У с. Попівка, в букеті, що стояв на посаді, горіла одна спільна свічка, оскільки молода пара уже була повінчана. У сс. Гарбузин і Таганча стояли три свічки («троїца») (в останньому селі — дві вінчальні та одна родильна), зв'язані до купи червоною стрічкою у весільному букеті. У с. Деренківець світільник формували одна рівна свічка з каблучкою, а друга загнута, у пучку квітів, перев'язані хусткою. У с. Виграїв після приїзду молодого до молодої до його світільника долучали її свічку, запалювали її і заводили

молоду [27, с. 63—64; 1, арк. 64]. На Київщині до «шаблі» молодого у молодої додавалась ще одна свічка [9, с. 37]. На Полтавщині по приїзді молодого до букету старшої світилки мати молодої додавала свічку від молодої і «спідушку» від круглої хлібини. Верхівка хлібини молодого з'єднувалась зі «спідушкою» молодої, утворюючи цілу хлібину. Усе підв'язували хусткою. На відміну від свічки молодого, свічка молодої внизу закінчувалась кільцем — символом безконечності [43, с. 50]. Світільник стояв поблизу молодих (варіант — його тримала світилка) й горів протягом всього застілля. Світилка мала за обов'язок стерегти як горять свічки.

Гостина у молодої. Посад молодих. У час, коли молодий з боярами і світилками входив в хату молодої, відбувався пісенний діалог дружок та світилки: Дружки: «*Світилочко-чорнобривочко, / Не стій за плечима, / Не світи очима. / Та засвіти свічечками / Перед нами, дружечками*». Світилка: «*Я не стою за плечима, / Не світю очима, / Засвітила свічечками / Перед вами, дружечками*» (с. Шевченкове Звенигородського р-ну Черкаської області) [33, с. 62; вар.: 21, с. 112; 17, с. 140; 10, с. 228, 237]. Воскові свічки горіли упродовж усього посаду молодих як традиційного домінантного санкціонуючого весільного обряду, що виконував функцію ритуальної злуки молодят. На Київщині перед посадом світилка тричі обводила молодих «шаблею» («мечем») — букетом з ласкавців, васильків, свічки і дерев'яного хрестика й засвічувала свічку (свічки) як молоді сідали за стіл [17, с. 140; 10, с. 230, 242]. На Черкащині одну або дві свічки встановлювали у «світільнику» («світилі», «пучку»), коли молоді сиділи на посаді або просто горіло одна чи дві свічки [3, арк. 6, 25, 43, 82; 1, арк. 41, 48, 53, 64; 2, арк. 29, 33, 37, 45, 57, 61, 70, 87, 101, 104, 107]. На Полтавщині ще в 50—60-х рр. ХХ ст. світилка стояла з «мечем» — букетом із васильків, в якому посередині розміщували велику воскову свічку, яку запалювали за весільним столом [45, с. 18]. Подекуди на Лівобережжі (сmt. Опішня Зінківського р-ну, с. Білогорілка Лохвицького р-ну Полтавської області, сс. Драбівці, Маркизівка, Ковтуни, Богуславець, Гельмязів, Плешкані, Антипівка, Кропивна Золотоніського р-ну Черкаської області) дві воскові свічки, які охороняла світилка, встановлювали у глиняній мисці з житом і перев'язували червоною

стрічкою («стьожкою»), щоб молоді були у парі [44, с. 31; 3, арк. 5, 50, 64, 70, 79, 82, 91; 2, арк. 95].

Весільні свічки, за народними віруваннями, відігравали доленосну роль, оскільки, спостерігаючи за їх горінням, прогнозували життєву перспективу молодят. Тут бачимо виразну проєкцію яскравості горіння воскової свічки в екзистенціально визначальний момент весілля (посад, пов'язаний з лімінальним становищем молодих, розглядаємо як своєрідне ініціаційне випробування, іспит на готовність до сімейно-шлюбних відносин як у моральному, так і фізичному сенсі) на усю подальшу життєву долю пошлюблених. Коли свічки гарно, яскраво і рівно горять, молода пара буде щасливою у подальшому шлюбному співжитті, а якщо одна зі свічок згасне, хтось з молодих передчасно помре (с. Квітки Корсунь-Шевченківського р-ну, сс. Бубнівська Слобідка, Коробівка, Кропивна Золотоніського р-ну Черкаської області). Чия свічка на посаді швидше погасне, той швидше помре (с. Горобіївка Канівського р-ну, с. Антипівка Золотоніського р-ну Черкаської області). Із молодих довше житиме той, чия свічка, запалена на час посадин, менше згорить, а чия більше, той, відповідно, — менше (с. Яблунів Канівського р-ну, сс. Ковтуни, Кропивна Золотоніського р-ну Черкаської області, смт. Опішня Зіньківського р-ну Полтавської області). Якщо полум'я сильне і свічка швидко горить, то життя її власника буде недовгим (с. Драбівці Золотоніського р-ну Черкаської області). Якщо полум'я було рівномірним і свічки горіли однаково, це віщувало довгу і щасливу спільну долю [27, с. 65; 3, арк. 5, 22, 43, 50, 82, 91; 2, арк. 21, 30; 42, с. 31]. В основі цієї мантики лежить архаїчне ототожнення душі і життя з вогнем, а свічка як його носій виступає аналогом, мірилом людського буття, визначником його тривалості.

Не завжди молодята одружувались з любові, тому під час обряду посадин, дружки співали сумну весільну пісню для молодої, яку батьки примусили вийти заміж за нелюба: «Засвіти, мати, свічку / Чи ясно горить / Нехай же я подивлюся, чи пара мені / З ким любила, розлучилась / Горечко мені / Засвітила мати свічку / Неясно горить / З ким любила, розлучилась / Серденько болить» (с. Мельники Канівського р-ну Черкаської області); «Ой, поставила мати свічку / Вона все горить / З ким хотіла, з тим не сіла / Сердень-

ко болить» (с. Беркозівка Канівського р-ну Черкаської області) [2, арк. 57, 87]; «Ой, засвіти, ненько, свічку / Постав на столі / Нехай же я подивлюся / Чи пара мені / Засвітила ненька свічку / Не ясно горить / З ким любила — розлучилась / Серденько болить / З ким не зналась — повінчалась / Треба в світі жити» (с. Сухини Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області, с. Дівички Переяслав-Хмельницького р-ну Київської області, с. Великі Будища, смт. Опішня Зіньківського р-ну Полтавської області); «Та ой засвіти, мати, свічку, / Постав на столі, / Нехай люди подивляться, / Чи пара мені / Та чого свіча восковая / Не ясно горить, / З ким любила — розлучилась, / Серденько болить. / З ким любила — розлучилась, / Серденько болить, / З ким не зналась — повінчалась, / Треба в світі жити» (с. Волошнівка Роменського р-ну Сумської області); «Ой, засвіти, мати, свічку / Постав на столі / Нехай же я подивлюся / Чи пара мені / Засвітила мати свічку / Не ясно горить / З ким хотіла, з тим не сіла / Серденько болить / З ким не зналась — повінчалась / Важко в світі жити» (с. Виграїв Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області); «Ой, засвіти, мати, свічку / Та й постав на столі / Нехай же подивлюся / Чи пара мені / Засвітила мати свічку / Не ясно горить / З ким любила — розлучилась / У парі не жить / З ким не зналась — повінчалась / Тре довіку жити» (с. Сахнівка Корсунь-Шевченківського р-ну, с. Руська Поляна Черкаського р-ну Черкаської області) [34, с. 78; 37, с. 132; 15, с. 34; 44, с. 21; 43, с. 33], «Та засвіти, мати, свічку / Постав на столі / Та ввійди, мати, подивися / Чи пара мені / Засвітила мати свічку / Не ясно горить / З ким гуляла, розлучилась / Серденько болить / З ким гуляла, розлучилась / Треба в світі жити» (с. Золотоношка Драбівського р-ну Черкаської області) [22, с. 169], «Та ой засвіти, ненько, свічку, / Постав на столі. / А я буду дивитися, / Чи пара мені. / Та чого воскова свічка / Не ясно горить? / З ким любила — розлучилась, / Серденько й болить. / Та з ким любила — розлучилась, / Стоїть за двором. / З ким не зналась — повінчалась, / Сидить за столом. / З ким любила — розлучилась, / Серденько болить, / З ким не зналась — повінчалась, / Треба в світі жити»

(с. Вереміївка Чорнобаївського р-ну Черкаської області) [5, с. 109]; «*Та ой, засвіти, та мати, свічку, постав на столі. / А я стану ой подивлюся, чи пара й мені. / Ой засвітила та мати свічку — не ясно горить, / Та з ким любилаєь та й розлучилась, серденько й болить. / З ким любилаєь — розлучилась, стоїть за двором, / З ким не зналаєь — побралаєь, сидить за столом*» (с. Васютинці Чорнобаївського р-ну Черкаської області) [35, с. 224]; «*Засвіти мати свічку / Постав на столі / Подивися на донечку / Чи пара мені / Засвітила мати свічку / Не ясно горить / Подивилась на донечку / Не пара сидить*» (с. Тростинка, Пінчуки Васильківського р-ну Київської області) [10, с. 198, 305; 9, с. 51]; «*Ой, засвіти, мати, свічку, постав на столі / Нехай же я подивлюся, чи пара мені. / Засвітила мати свічку — неясно горить / Не з тим сіла, що хотіла — серденько болить*» (с. Чапаєвка Таращанського р-ну Київської області) [35, с. 104]; «*Засвіти, мати, свічку, постав на столі, / А я стану подивлюся, чи пара мені. / Засвітила мати свічку, неясно горить, / А я стала, подивилась — аж серце болить*» (с. Крячківка Пириятинського району Полтавської області) [29, с. 157]. Коли одружувались з любові, тоді співали цю ж пісню з веселою кінцівкою: «*Засвіти, мати, свічку, / Постав на столі / Нехай люди подивлятьєь / Чи пара мені. / Свічечка яскраво горить / Кого полюбила, / Зі мною сидить*» (с. Коробівка Золотоніського р-ну Черкаської області) [3, арк. 43]. Ступінь яскравості горіння воскової свічки (яскраво чи тьмяно) показує, хто сидить на посаді біля нареченої — коханий чи нелюб, а отже й проектується на її подальшу життєву долю у щасливому чи нещасливому шлюбі.

За участю свічки відразу після розподілу короваю відбувалися «дружчини» — обрядове дійство проводжання додому старшої дружки, де її мати частувала весільників. У с. Стеблів Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області бояри і дружки відпровадивши її, біля хати співали: «*Вийди, дружчина мати, з хати / Засвіти свічку ясну воскову / Привели тобі дружечку — твою дочечку молодую*». З хати виходила мати старшої дружки зі свічкою і запрошувала всіх на гостину [16, с. 96]. Подібно співали на «дружчинах» і у с. Попівці, що на Звенигородщині: «*Вийди, дружчина*

мати, з хати / Засвіти свічку воскову / Засвіти свічку воскову / Приведи дружку молодую» [21, с. 121]. З хати виходила мати зі свічкою і запрошувала всіх додому.

Посад молодих завершувався обрядодією скривання молодії, що символізувала її перехід у статево-вікову групу заміжніх жінок. Свічка використовувалась й на етапі покривання молодії хусткою. Зокрема, у с. Моринці Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області обряд «скривання» відбувався наступним чином: дві свашки брали хустку, якою молода перев'язувала молодого при сватанні, тримали її разом зі свічками за два протилежні кінці, помахували нею і співали: «*Ой приступи, свашечко до мене / Є свічечка в тебе, і в мене / Та зліпимо їх докупи / Щоб не було молодятм розлуки*» [34, с. 57].

Студіювання обрядової функціональності воскової свічки у весільному ритуалі українців Середньої Наддніпрянщини виявило її поліфункціональне семантичне навантаження, що концентрує в собі багатоаспектні знакові контексти різних його компонентів. У ході проведення коровайницького ритуалу творення світу знайшли втілення парна семантика свічок як відповідника жіночого ества, кодове призначення свічки як медіатора між Чоловічим та Жіночим, символу людського буття, ритуального еквівалента самої людини, її земного існування, тривалість горіння якої проектується на тривання життя молодят, поєднання їх доль в одне ціле, каталізатора еротичної енергії, знаку універсальної ідеї достатку, прокреації, магічного захисту виконавців обрядодій, пожертву давнім божествам — охоронцям шлюбних взаємин. Світоглядною підставою весільних ворожінь є поширене в народі уявлення, що душа людини — прямий корелят вогню запаленої вінчальної свічки, а тому вона виступає в ролі основного провісника людської долі. У супроводі весільного «поїзда» на перший план виходить апотропеїчна функція свічки в складі світилчиного букету, що слугував для його учасників на чолі з молодим магічним оберегом від можливих підступів зловорожих людських й надлюдських сил, що частували на них у сфері Чужого. Кульмінацією семантичної мультифункціональності воску є обряд злучення свічок, спрямований на санкціонування шлюбного договору, об'єднання молодих як донедавна представників різних родів у спільне родинне вог-

нище на порозі хати як межі світів (свого і чужого), вододілу між двох родів як репрезентантів різних частин сільського соціуму (громади), який долався у процесі проведення ритуалу. Запалені воскові свічки як втілення сакрального вогню, символи життя уособлювали магичну силу ритуальної злуки молодят, їх випробування вогнем. Вогонь-носій запліднюючої сили Сонця у вогні свічки втілював ідею фертильності, а в обрядовому контексті був пов'язаний з культом фалічних божеств і символізував тілесну злуку молодят і ствердження їх репродуктивної потуги як шлюбної домінанти. В ході проведення ритуалу актуалізувалася архаїчна оберегова, люстраційна функція стихії вогню, магія ритуального очищення, покликаною захистити молодих від зазіхань недоброзичливців на їх подружнє життя, спровокувавши розлуку, зраду чи смерть когось з подружжя. В екзистенціально визначальний момент весілля — сидіння молодих як лімінальних осіб на посаді, що символізував своєрідне ініціативне випробування, іспит на фізичну, моральну та соціальну зрілість, полум'я весільних свічок як аналога буття, відповідника людської душі, репрезентанта молодих відіграло доленосну роль в сенсі проєкції яскравості їх горіння на усю подальшу життєву долю пошлюблених.

- Архів Інституту народознавства НАН України (Далі: ІН НАН України). — Ф. 1. — Оп. 2. — Спр. 577.
- Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Спр. 593.
- Архів ІН НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Спр. 600.
- Афанасьев А. О значении рода и рожаниц / А. Афанасьев // Архив историко-юридических сведений, относящихся до России. — Москва, 1855. — Кн. 2 (1 пол.). — С. 125—142.
- Барамба І. Польові дослідження народної пісенності затопленого села Вереміївки / І. Барамба // Міфологія і фольклор. — Львів, 2014. — № 3/4. — С. 103—113.
- Барбарин Л.Н. «Свадьба в селе Подсереднее Белгородской области» / Л.Н. Барбарин // Живая Старина. — Москва, 1995. — № 3. — С. 36—40.
- Березович Е.Л. Язык и традиционная культура: этнолингвистические исследования / Е.Л. Березович. — Москва, 2007. — 600 с.
- Богуславский Ф. Село Юриновка (Новгородсеверского уезда Черниговской губернии) в историческом и этнографическом отношениях / Ф. Богуславский. — Б. м., 1855. — 46 с.
- Босик З. Весілля в с. Пінчуки Васильківського району Київської області / З. Босик. — Київ, 2003. — 104 с.
- Босик З.О. Родина обрядовість: трансформація та архетипові мотиви весільної обрядовості Середньої Наддніпрянщини / З.О. Босик. — Київ, 2010. — 344 с.
- Брижко М. Весіле в містечку Дубовій Уманського повіта в Київщині / М. Брижко // Матеріали до української етнології. — Львів, 1919. — Т. 19/20. — С. 51—74.
- В. М. Свадебные песни в Лубенском уезде Полтавской губернии / В. М. // Киевская Старина. — Киев, 1890. — Т. 30. — № 8. — С. 153—184.
- Весілля в селі Бориспіль Переяславського повіту Полтавської губернії (Зап. П. Чубинський) // Весілля : у 2-х кн. — Київ, 1970. — Кн 1. — С. 81—146.
- Вовк Хв. Шлюбний ритуал та обряди на Україні / Хв. Вовк // Студії з української етнографії та антропології / Хв. Вовк. — Київ, 1995. — С. 219—323.
- Говірки Південної Київщини: зб. діалектних текстів / упоряд. Г. Мартинова. — Черкаси, 2008. — 370 с.
- Дей О. Весілля, записане 1845 р. батьком І. Нечуя-Левицького. Описание свадьбы и свадебных обрядов украинских малороссиян (в Богуславщине) (сост. св. с. Стеблева С. Левицким, 1845) / О. Дей // Народна творчість та етнографія. — Київ, 1972. — № 2. — С. 86—99.
- Зубер С. Весільний обряд Правобережної Переяславщини (30-ті — поч. 70-тих рр. ХХ ст.) / С. Зубер // Pereyaslavica: наук. записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». — Переяслав-Хмельницький, 2009. — Вип. 3. — С. 135—145.
- Киркор А. Этнографический взгляд на Виленскую губернию / А. Киркор // Этнографический сборник РГО. — Санкт-Петербург, 1858. — Вып. 3. — С. 115—276.
- Костомаров Н.И. Семейный быт в произведениях южнорусского народного песенного творчества / Н.И. Костомаров // Собрание сочинений. Исторические монографии и исследования. — СПб., 1905. — Т. 21. — Кн. 8. — С. 933—1081.
- Костюк Н. Особливості весільного обряду та фольклору села Помоклі, Переяславщина (кін. ХІХ ст.) / Н.Костюк // Pereyaslavica: наук. записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». — Переяслав-Хмельницький, 2009. — Вип. 3. — С. 169—175.
- Кримський А. Звенигородщина. Шевченкова батьківщина з погляду етнографічного та діалектологічного / А. Кримський. — Черкаси, 2009. — 438 с.
- Лисенко І. Весілля у селі Золотоношка Драбівського району на Черкащині / І. Лисенко // Українська родина. Родинний і громадський побут / упоряд. Л. Орел. — Київ, 2000. — С. 159—176.
- Литвинова-Бартош П. Весільні обряди і звичаї в с. Земляниці Глухівського повіту у Чернігівщині / П. Литвинова-Бартош // Матеріали до українсько-руської етнології. — Львів, 1900. — Т. 3. — С. 70—173.

24. Логинов К. Традиционный жизненный цикл русских Водлозерья: обряды, обычаи и конфликты / К. Логинов. — Москва ; Петрозаводск, 2010. — 424 с.
25. Малинка А. Малорусское «весилье». 3/5. Обряды и песни Полтавской, Киевской и Харьковской губерний / А. Малинка // Этнографическое обозрение. — Москва, 1898. — Т. 38. — № 4. — С. 93—112.
26. Маркевич Н.А. Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссиян / Н.А. Маркевич // Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. — Київ, 1991. — С. 52—169.
27. Мовна У. Виробнича та духовна спадщина традиційного бджільництва українців Корсунь-Шевченківського і Канівського районів Черкаської області / У. Мовна. — Львів, 2011. — 84 с.
28. Мовна У. Традиційне бджільництво українців: словник етнографічних термінів / У. Мовна. — Львів, 2015. — 360 с.
29. Народні пісні Полтавщини (з колекцій збирачів фольклору) / упоряд. та вст. стаття Л.О. Єфремової. — Київ, 2016. — 720 с.
30. Нечуй-Левицький І. Старосвітські батюшки та матушки: повість-хроніка / І. Нечуй-Левицький. — Київ, 1985. — 355 с.
31. Никитина А.В. Свеча в обрядах переходу / А.В. Никитина. — Санкт-Петербург, 2008. — 88 с.
32. Нудьга Г. «De Russorum, Moscovitarum et Tartarorum»... / Г. Нудьга // Жовтень. — Львів, 1976. — № 10. — С. 14—152.
33. Ошуркевич О. До джерел: народознавчі статті, розвідки, тексти / О. Ошуркевич. — Луцьк, 2008. — 352 с.
34. Райкова О. Весілля Корсунщини / О. Райкова, Л. Іваненко // Корсунський часопис. — Корсунь-Шевченківський, 2006. — Чис. 15. — С. 71—86.
35. Регіонально-жанрова антологія українського музичного фольклору / упоряд. Іваницького. — Київ, 2016. — Т. 1: Обрядовий музичний фольклор Середньої Наддніпрянщини. — 364 с.
36. Русский народ / сост. М. Забылин. — Москва, 2004. — Кн. 1: Праздники, обычаи и обряды на Руси.
37. Стадник О. Калинові передзвони / О. Стадник. — Черкаси, 2007. — 246 с.
38. Сумцов Н. О свадебных обрядах, преимущественно русских / Н. Сумцов. — Харьков, 1881. — 206 с.
39. Толстой Н.И. Очерки славянского язычества / Н.И. Толстой. — Москва, 2003. — 624 с.
40. Українські народні пісні в записах О. Потебні. — Київ, 1988. — 311 с.
41. Чубинский П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования / П. Чубинский. — Санкт-Петербург, 1877. — Т. 4: Обряды, родины, крестины, свадьба, похороны. — 1209 с.
42. Щербань О. Весільний етап опішнянського весілля ХІХ — початку ХХ століть / О.Щербань, А.Щербань // Берегиня. — Київ, 2011. — № 1. — С. 25—42.
43. Щербань О. Весільний обряд села Велика Павлівка (Полтавщина, Україна) / О. Щербань, Г. Яреха // Берегиня. — Київ, 2008. — № 3. — С. 31—68.
44. Щербань О. Весільний обряд у с. Великі Будища (Полтавщина, Україна) / О. Щербань // Берегиня. — Київ, 2009. — № 2. — С. 5—34.
45. Щербань О. Весільний обряд села Тарасівка 1950—1960-х років (Полтавщина, Україна) / О. Щербань // Берегиня. — Київ, 2009. — № 4. — С. 5—26.
46. Dworakowski S. Zwyczaje rodzinne w powiecie Wysokomazowieckim / S. Dworakowski. — Warszawa, 1935. — 191 s.
47. Gaj-Piotrowski W. Kultura społeczna ludu z okolic Rozwadowa / W. Gaj-Piotrowski. — Wrocław, 1967. — 352 s.
48. Kolberg O. Tarnów-Rzeszów / O. Kolberg // Materiały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne. — Kraków, 1910. — Т. 11. — S. 116—323.
49. Nowosielski A. Lud ukraiński / A. Nowosielski. — Wilno, 1857. — Т. 1. — 380 s.

Uliana Mowna

TRADITIONAL WEDDING OF DNIEPER UKRAINE UKRAINIANS: THE WAX CANDLE RITUAL FUNCTIONS

A special investigation of ritual functions of the wax candle on the wedding rituality of Dnieper Ukraine Ukrainians is realized. Its multifunctional semantic role as a symbol of humans` existence, ritual equivalent of human itself, erotic energy catalyst, a sign of universal idea of prosperity, procreation, magic defence and cleaning, its` role as a mediator between Man`s and Woman`s, means of marriage agreement legalization and consolidation of brides into one common family hearth are exposed in the article.

Keywords: wax candle, wedding, rituality, semantic, Dnieper Ukraine, Ukrainians.

Уляна Мовна

ТРАДИЦІОННА СВАДЬБА УКРАЇНЦІВ СРЕДНЬОГО ПОДНЕПРОВ'Я: ОБРЯДОВА ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ВОСКОВОЇ СВЕЧИ

В статті предпринято спеціальне вивчення обрядової функціональності воскової свічки в свадбному обрядовому комплексі українців Середнього Подніпров'я. Установлено її поліфункціональну семантичну навантаженість як символу людської життя, ритуального еквівалента самого людини, каталізатора еротическої енергії, знака універсальної ідеї достатку, прокреації, магіческої захисту і очищення, кодового призначення медіатора між Мужським і Жінським, засвідчення санкціонування шлюбного договору і об'єднання молодих в загальній сімейній очаг.

Ключевые слова: восковая свеча, свадьба, обрядность, семантика, Среднее Поднепровье, украинцы.